
ПРО НАУКОВО-ВИДАВНИЧУ ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

Виступ академіка НАН України Ярослава Степановича Яцківа

Шановні учасники Загальних зборів НАН України!

Сьогодні в нас відбувається відверта й цікава розмова щодо стану науки в Україні та шляхів виходу з скрутного становища. Дозвольте мені зупинитися на деяких питаннях науково-видавничої діяльності НАН України, яка є одним із важливих складників усєї наукової сфери.

Науково-видавничу діяльність Академії координує Науково-видавнича рада, і мені приємно інформувати учасників Зборів, що, на відміну від інших складових нашої діяльності, у цій сфері ми маємо певні успіхи. У звітному році ми розпочали, а нині вже завершуємо низку проектів великих енциклопедичних видань: «Енциклопедія історії України» в 10 томах, «Шевченківська енциклопедія» в 6 томах. Починаючи з 2009 р., у межах державного замовлення запроваджено нові книжкові серії: «Наукова книга. Молоді вчені», «Наукова книга англійською мовою» та ін.

Крім того, у минулому році ми досягли деяких зрушень на бюрократичній ниві. Кабінет Міністрів України ухвалив постанову № 850 «Про затвердження Порядку формування державного замовлення на випуск видавничої продукції та її розповсюдження». Цей Порядок враховує дві важливі рекомендації НАН України. По-перше, відтепер видавець має можливість за власні кошти виготовити додатковий тираж. По-друге, для наукових установ визначено нормативи рентабельності виробництва й доставки видавничої продукції до потенційних споживачів. Ці нормативи становлять для наукових установ 15%, а витрати на доставку — в межах 5%, що дозволить видавництвам осучаснити власну поліграфічну базу та істотно розширити перелік розсилки друкованих видань. До прийняття цієї постанови НАН України не мала права спрямовувати кошти із загального обсягу державного замовлення на такі витрати.

Проте залишилося невирішеним питання щодо дозволу на здійснення продажу наукової та науково-популярної літератури, виготовленої за бюджетні кошти. На нашу думку, державне замовлення мало б сприяти зменшенню ціни на соціально значущі видання, даючи змогу продавати їх за ціною, доступною для пересічного споживача, і таким чином повертати бодай частину цих коштів до державного бюджету, водночас наповнюючи книжковий ринок країни власною високоякісною продукцією і розвиваючи видавничу галузь. Натомість чинні вимоги до виконання замовлення дозволяють створювати фактично тільки ексклюзивний,

малотиражний продукт, з яким пересічний читач часто не може навіть ознайомитися, оскільки забезпечити всі бібліотеки країни цими книгами неможливо.

Тепер кілька слів про періодичні видання. На сьогодні НАН України є співзасновником 87 наукових журналів, одного науково-популярного журналу («Світогляд»), одного реферативного журналу в 4 тематичних серіях (УРЖ «Джерело») та 41 збірника наукових праць. З цього переліку 20 журналів перевидають англійською мовою закордонні видавничі компанії, ще 9 академічних журналів установи НАН України готують і випускають англійською самостійно. Імпакт-фактор мають 18 академічних журналів, ще 3 нині очікують на одержання першого показника. Крім того, установи НАН України видають ще близько 150 назв наукових журналів та збірників наукових праць.

У цьому контексті слід згадати Видавничий дім «Академперіодика» НАН України, діяльність якого спрямовано на підготовку та випуск загальноакадемічних журналів («Вісник Національної академії наук України», «Доповіді Національної академії наук України», «Наука та інновації», «Космічна наука та технології»), а також на виконання Програми підтримки журналів НАН України, яка нині охоплює вже третину журналів, до складу засновників яких входить НАН України (станом на 2012 р. — 24 видання, 140 номерів загальним тиражем понад 20 тис. примірників). Програму було започатковано з ініціативи НВР НАН України у 2004 р. і включено до неї журнали гуманітарного профілю й такі, що перевидаються англійською мовою. Подальше розширення Програми та залучення до неї більшої кількості академічних видань уповільнюється через недостатнє фінансування та низькі темпи створення на базі ВД «Академперіодика» поліграфічного комплексу НАН України.

На сьогодні актуальною проблемою є створення в Академії повного видавничого циклу. З цією метою ВД «Академперіодика» НАН України було передано частину виробничих приміщень Інституту технічної теплофізики НАН України. Однак завершення капітального ремонту цього об'єкта і його переобладнання під видавничо-поліграфічний комплекс, на жаль, постійно відкладається через брак фінансування.

Науково-видавнича рада запровадила й інші інновації, пов'язані зі створенням книготорговельної корпорації «Академкнига» та агентства «Укрінформнаука». Вони повністю виправдали себе, хоча в діяльності цих організацій є низка суттєвих проблем, що з огляду на низьку купівельну спроможність громадян стосуються переважно високих цін на видавничу продукцію. Задля розв'язання цих проблем ми намагаємося отримати дозвіл на здійснення продажу за пільговими цінами наукової та науково-популярної продукції, виготовленої в Академії за державним замовленням. Це було б вигідно і для громадян, і для книготорговельної мережі, і для всієї видавничої діяльності НАН України.

Хочу також звернути увагу присутніх на два спеціальні видання. Перше — збірник «Наука України у світовому інформаційному просторі», в якому відкрито рубрику «Дискусійна трибуна», де публікують матеріали щодо стану розвитку науки в Україні, обговорюють важливі й актуальні питання майбутнього нашої Академії. Запрошую Вас, шановні колеги, до участі в цьому обговоренні. Друге видання — це науково-популярний журнал «Світогляд», останній номер якого присвячено 150-річчю від дня народження академіка В.І. Вернадського. Це єдиний в Україні науково-популярний журнал такого високого рівня, і ми сподіваємося, що Академія й надалі підтримуватиме його видання.